

การบริหารจัดการขยะ :
กรณีจังหวัดสงขลาและกรุงเทพมหานคร

การบริหารจัดการขยะ : กรณีจังหวัดสงขลาและกรุงเทพมหานคร

ณิชชา บูรณสิงห์

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ปัจจุบันขยะเป็นปัญหาสำคัญในระดับโลกที่หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ต้องประสบปัญหา เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี จึงมีการประดิษฐ์ และพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้อำนวยความสะดวกต่อมนุษย์มากขึ้น เป็นสาเหตุให้มีจำนวนขยะเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งมีทั้งขยะจากภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร คราวเรือน และสารเคมีอันตราย เป็นเหตุให้เกิดขยะเศษสิ่งของเหลือใช้มีปริมาณมากขึ้น ในทศวรรษที่ผ่านมาที่เรียกว่า “ทศวรรษแห่งการพัฒนา” นั้น ปรากฏว่าได้เกิดปัญหาขยะรุนแรงขึ้น และปัญหาจากของเหลือทิ้ง เป็นต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และที่ผ่านมามาประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤติขยะ ที่ยังไม่สามารถกำจัดได้หมด และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่กระบวนการกำจัดขยะตกค้างยังไม่ได้รับการแก้ไข และการบริหารจัดการยังไม่ถูกหลักวิชาการเท่าที่ควร

เมื่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ามาแก้ปัญหาประเทศ และมีรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เข้าบริหารประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม เนื่องจากปัญหาขยะเป็นปัญหาสำคัญระดับประเทศที่ก่อให้เกิดความเสียหายด้านต่าง ๆ เช่น มลพิษทางอากาศ เกิดจากการเผาขยะกลางแจ้งทำให้เกิดควันและสารพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำที่เกิดจากการกองขยะบนพื้น เมื่อฝนตกลงมาบนกองขยะสารพิษจะไหลลงสู่แหล่งน้ำจะทำให้เกิดน้ำเสีย และเป็นแหล่งพาหนะนำโรค ล้วนแต่ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชน จึงต้องมีการบริหารจัดการอย่างถูกวิธี และเร่งด่วน (ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม, 2558) รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมไว้ใน ข้อ 9 ว่า “..... เร่งรัดการควบคุมมลพิษทางอากาศ ขยะ และน้ำเสียที่เกิดจากการผลิตและบริโภคในพื้นที่ที่สามารถจัดการขยะมูลฝอย โดยการแปรรูปเป็นพลังงานก็จะสนับสนุนให้ดำเนินการส่วนขยะอุตสาหกรรมนั้นจะวางระเบียบมาตรการเป็นพิเศษ โดยกำหนดให้ทั้งในบ่อขยะอุตสาหกรรมที่สร้างขึ้นแบบมีมาตรฐาน และพัฒนาระบบตรวจสอบไม่ให้มีการลักลอบทิ้งขยะติดเชื้อ และใช้มาตรการทางกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด (“ประยุทธ์” นำ ครม.แถลงนโยบาย 11 ด้าน เน้นยุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของในหลวง, 2558) รวมถึงมีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดการระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2557 ขึ้น เพื่อมอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปดำเนินการ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงมีการมอบนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศให้กับจังหวัดเกี่ยวกับการลดและการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทาง การจัดการขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวม และการกำจัดโดยเทคโนโลยีที่เหมาะสมแบบผสมผสาน เน้นการแปรรูปเป็นพลังงานหรือทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการส่งเสริม และสนับสนุนเอกชนมาลงทุนหรือร่วมลงทุน รวมทั้งสร้างวินัยของคนในชาติ โดยมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของจังหวัด และมีการกำหนดให้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติในการประชุมเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 การดำเนินงานตาม Roadmap มีหลักสำคัญ คือ การลดและ

คัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทาง การจัดการขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวมและกำจัดโดยเทคโนโลยี ที่เหมาะสมแบบผสมผสาน เน้นการแปรรูปเป็นพลังงานหรือทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยการส่งเสริมและสนับสนุนเอกชนมาลงทุนหรือร่วมทุนรวมทั้งสร้างวินัยของคนในชาติสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน เยาวชน นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางจนถึงการกำจัดขั้นสุดท้ายซึ่งกำหนดระยะเวลาดำเนินงานเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน ภายใน 6 เดือน ระยะปานกลาง ภายใน 1 ปี และระยะยาว 1 ปีขึ้นไป เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถลดผลกระทบที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อประชาชนและความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย นอกจากนี้ พลเอกดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเสนอให้มีการตั้ง "คณะกรรมการบริหารจัดการขยะ" โดยให้ทุกจังหวัดจัดทำแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด และส่งให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส. รับนโยบาย คสช. และครม. ในการเป็น Project Manager การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ, 2558) ขณะนี้ทั้ง 77 จังหวัดได้จัดทำแผนงาน และส่งให้กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งหมดแล้วตั้งแต่เดือนธันวาคม 2557 เพื่อนำมาจัดทำเป็นแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (สถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2557, 2558)

ทั้งนี้ ได้นำวิธีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดสงขลาและกรุงเทพมหานคร มาเป็นกรณีศึกษา

สถานการณ์ขยะมูลฝอยของจังหวัดสงขลา

รายงานของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่าสถานการณ์มลพิษในปี 2556 จากพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ จำนวน 7,782 แห่ง (เทศบาล 2,271 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 5,510 แห่ง และกรุงเทพมหานคร) พบปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นทั่วประเทศ จำนวน 26.77 ล้านตัน และพบว่าขยะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในลำดับต้น ๆ รวมถึงมีการจัดอันดับให้จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีวิกฤตปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย และมีปัญหาขยะมูลฝอยสะสมเป็นอันดับ 1 ของประเทศเนื่องจากจังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยว โดยมีพื้นที่ประมาณ 4.6 ล้านไร่ ประชากร 1.34 ล้านคน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้น 141 แห่ง มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนประมาณ 1,600 ตันต่อวัน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้บริการจัดการเก็บรวบรวม ขนส่ง และนำไปกำจัด จำนวน 70 แห่ง สามารถจัดการอย่างถูกหลักวิชาการ จำนวน 528 ตันต่อวัน และจัดการไม่ถูกหลักวิชาการ จำนวน 145 ตันต่อวัน ส่งผลให้มีปริมาณขยะสะสมตกค้างสูงถึง 2.472 ล้านตัน (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16, 2558) โดยมีปริมาณขยะสะสมมาจากจำนวนประชากรในพื้นที่ 1.34 ล้านคน และนักท่องเที่ยวหลายล้านคนต่อปี ทั้งนี้ ปริมาณขยะสะสมวัดจาก 3 ปัจจัยคือ ปริมาณขยะสะสมตกค้างขยะที่กำจัดไม่ถูกต้อง และไม่มีการจัดเก็บขยะ (เผยสงขลาเมืองขยะมากสุดในประเทศเตรียมทุ่มอีก 70 ล้านสร้างไซท์กำจัดขยะเพิ่ม, 2558)

จากการจัดลำดับดังกล่าว ทำให้จังหวัดสงขลาได้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีการกำหนดมาตรการ แนวทาง และการดำเนินการเรื่องขยะ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปรับปรุง และพัฒนาระบบกำจัดขยะมูลฝอยเดิมของเทศบาล 4 แห่ง ให้ถูกหลักวิชาการ เพื่อบริการจัดการขยะสะสมตกค้างให้ได้รับการจัดการที่ถูกหลักวิชาการ ซึ่งผลการดำเนินงานที่ผ่านมาส่งผล ดังนี้

1. การจัดการขยะสะสมตกค้างเป็นไปตามหลักวิชาการ ลดลงเหลือจำนวน 1.861 ล้านตัน
2. การส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทางในระดับครัวเรือนและชุมชนของเทศบาล จำนวน 47 แห่ง ภายใต้โครงการ “เมืองสวยใส ไร้มลพิษ” สามารถยกระดับการพัฒนาทั้งในชุมชน โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นต้นแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นศูนย์ จำนวน 148 แห่ง

3. ส่งเสริมการคัดแยกของเสียอันตรายจากชุมชน และดำเนินการกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการ ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 44 หน่วยงาน หรือร้อยละ 31 ของเป้าหมาย และสามารถคัดแยกขยะอันตรายชุมชนสู่กระบวนการกำจัดที่ถูกหลักวิชาการกว่า 6 ตัน โดยผ่านกลไกของศูนย์บริหารจัดการขยะอันตรายชุมชนจังหวัดสงขลา

4. ผลักดันให้โรงงานกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนแปลงขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า สามารถเปิดดำเนินการ และให้บริการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน ไม่น้อยกว่า 400 ตันต่อวัน

5. ผลักดันให้เทศบาลนครหาดใหญ่เป็นศูนย์กลางการกำจัดขยะติดเชื้อที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ ตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดสงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวน 2,246 ตันต่อปี

6. ผลักดันให้เทศบาลนครสงขลา ยกระดับการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนให้เป็นศูนย์การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เพื่อแปรรูปเป็นพลังงานไฟฟ้าด้วยการส่งเสริมให้เอกชนร่วมลงทุน

7. ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของเทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลตำบลควนลัง ในการปรับปรุงสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนเดิมในพื้นที่กว่า 100 ไร่ ให้เป็นสวนสาธารณะของชุมชน เพื่อคืนความสุขให้พี่น้องชาวควนลัง

เมื่อรัฐบาล กำหนดนโยบายบริหารจัดการขยะมูลฝอยแล้ว จังหวัดสงขลาจึงได้กำหนดแผนการดำเนินการตามแนวทางการขับเคลื่อน Roadmap การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และของเสียอันตราย โดยมีการขับเคลื่อนร่วมกันของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมในปี 2560 ภายใต้กรอบ 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการขยะสะสมตกค้าง และปรับปรุงสถานที่กำจัดขยะที่ไม่ถูกหลักวิชาการกว่า 6 แสนตัน ใน 27 พื้นที่ ให้สามารถจัดการได้อย่างถูกหลักวิชาการ ควบคู่กับการประกาศเขตพื้นที่ห้ามเทกองเป็นรายอำเภอ จนครบ 16 อำเภอ ภายในปี 2560

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตรายที่เหมาะสม หรือในรูปแบบใหม่ ด้วยการจัดการใน 2 มิติ ให้แล้วเสร็จภายใน ปี 2560 คือ

1. มิติการจัดการตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ด้วยการยกระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการจัดการที่ต้นทางจนถึงปลายทาง ครอบคลุมท้องถิ่นระดับเทศบาลทุกแห่ง จำนวน 47 แห่ง

2. มิติการกำจัดที่ถูกหลักวิชาการด้วยการส่งเสริมให้มีการแปรรูปขยะให้เป็นพลังงานไฟฟ้าอย่างน้อย 2 พื้นที่ คือ เทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลนครสงขลา รวมทั้งกำหนดกลุ่มการจัดการขยะที่ถูกหลักวิชาการ และสามารถรองรับปริมาณขยะที่เกิดขึ้น กว่า 250,000 ตันต่อปี

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การวางระเบียบมาตรการ การบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย โดยการใช้กลไกตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2557 ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างวินัยของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน โดยการขับเคลื่อนโครงการ “เมืองสะอาดคนในชาติ มีสุข” ให้เกิดผลอย่างต่อเนื่อง และมุ่งดำเนินการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายที่สามารถเสริมสร้างวินัยคนในชาติได้ ได้แก่ 9 พื้นที่สาธารณะ และพร้อมขยายผลสู่กลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล สถานบริการภาครัฐ และเอกชน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายการขับเคลื่อน Roadmap การจัดการขยะมูลฝอยและกากของเสียอันตราย ดังนี้

1. แผนระยะเร่งด่วน (3-6 เดือน) และระยะปานกลาง 1 ปี (2558)

เป้าหมาย

1. ขยะสะสมได้รับการจัดการอย่างถูกหลักวิชาการ จำนวน 2,315,566 ตัน

2. ประกาศเขตห้ามเทกองขยะมูลฝอย (No More Open Dump) เป็นรายอำเภอจำนวน 6 อำเภอ
 3. ปิด/ฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะที่ไม่ถูกหลักวิชาการ (พื้นที่เทกอง) ได้รับการจัดการอย่างถูกหลักวิชาการ 3 แห่ง
 4. ขยะมูลฝอยเข้าสู่ระบบการจัดการถูกหลักวิชาการ จำนวน 211,700 ตันต่อปี
 5. มีพื้นที่ต้นแบบการจัดการขยะมูลฝอยเหลือศูนย์ จำนวน 48 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล)
 6. ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกหลักวิชาการไม่น้อยกว่า 10 ตัน
 7. ยกระดับการจัดการขยะมูลฝอยรูปแบบที่เหมาะสม จำนวน 170 ชุมชน
2. แผนระยะยาว 4 ปี (พ.ศ.2559-2562)

เป้าหมาย

1. ขยะสะสมได้รับการจัดการอย่างถูกหลักวิชาการ 156,274 ตัน
2. ประกาศเขตพื้นที่ห้ามเทกอง เป็นรายอำเภอ 10 อำเภอ
3. ปิด/ฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะที่ไม่ถูกหลักวิชาการ (พื้นที่เทกอง) ได้รับการจัดการอย่างถูกหลักวิชาการ 24 แห่ง
4. ขยะมูลฝอยเข้าสู่ระบบการจัดการถูกหลักวิชาการ จำนวน 245,645 ตันต่อปี
5. มีพื้นที่ต้นแบบการจัดการขยะมูลฝอยเหลือศูนย์ โดยจัดเก็บขยะหมดสิ้น จำนวน 92 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (รวมองค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล)
6. ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกหลักวิชาการไม่น้อยกว่า 90 ตัน
7. มูลฝอยติดเชื้อในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างมีการจัดการถูกหลักวิชาการไม่น้อยกว่า 6 ตันต่อวัน
8. ยกระดับการจัดการขยะมูลฝอยรูปแบบที่เหมาะสม จำนวน 538 ชุมชน

นอกจากนี้ จังหวัดสงขลาได้มีการแบ่งกลุ่มพื้นที่ (Cluster) ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยพิจารณาจากปริมาณขยะมูลฝอยที่มีการรวบรวมไปกำจัด และสภาพพื้นที่ จำนวน 5 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มหาดใหญ่ จำนวน 6 อำเภอ คือ อำเภอหาดใหญ่ (บางส่วน) อำเภอคลองหอยโข่ง อำเภอนาหม่อม อำเภอรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง และอำเภอบางกล่ำ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมกลุ่ม จำนวน 19 แห่ง มีปริมาณขยะมูลฝอยที่รวบรวมไปกำจัด จำนวน 298 ตันต่อวัน โดยให้เทศบาลนครหาดใหญ่ ซึ่งมีโรงผลิตกระแสไฟฟ้าจากขยะมูลฝอยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลัก และก่อสร้างสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยเพื่อรวบรวมเข้าสู่เตาเผาของเทศบาลนครหาดใหญ่ จำนวน 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองกำแพงเพชร (ปริมาณขยะมูลฝอย 29 ตันต่อวัน)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ (บางส่วน) มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมกลุ่ม จำนวน 4 แห่ง มีปริมาณขยะมูลฝอยที่รวบรวมไปกำจัด จำนวน 57 ตันต่อวัน ให้เทศบาลเมืองบ้านพรุซึ่งปัจจุบันมีระบบกำจัดขยะแบบถูกหลักสุขาภิบาล และเห็นควรยกระดับให้เป็นศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย เพื่อแปลงเป็นพลังงาน (Waste to Direct Power Plant) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลัก

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสงขลา จำนวน 6 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสิงหนคร อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาทวี และอำเภอสะบ้าย้อย มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมกลุ่ม จำนวน 31 แห่ง มีปริมาณขยะมูลฝอยที่รวบรวมไปกำจัด จำนวน 228 ตันต่อวัน โดยให้เทศบาลนครสงขลา ซึ่งปัจจุบันมีระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกหลักสุขาภิบาล และเห็นควรยกระดับให้เป็นศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย เพื่อแปลงเป็นพลังงาน (Waste to Direct Power Plant) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลัก และก่อสร้างสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยเพื่อรวบรวมเข้าสู่เตาเผาของเทศบาลนครสงขลา 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลจะนะ (ปริมาณขยะมูลฝอย 50 ตันต่อวัน)

กลุ่มที่ 4 กลุ่มสะเดา มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสะเดา จำนวน 11 แห่ง มีปริมาณขยะมูลฝอยที่รวบรวมไปกำจัด จำนวน 72 ตันต่อวัน ให้เทศบาลเมืองสะเดา ซึ่งปัจจุบันมีระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกหลักสุขาภิบาล และเห็นควรเพิ่มประสิทธิภาพระบบ รวมทั้งมีการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลัก

กลุ่มที่ 5 กลุ่มบ่อตรุ มี 3 อำเภอ คือ อำเภอระโนด อำเภอกระแสสินธุ์ และอำเภอสทิงพระ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมกลุ่ม จำนวน 6 แห่ง ปัจจุบันมีการจัดการขยะแบบไม่ถูกหลักวิชาการ และไม่มีสถานที่กำจัดแบบถูกหลักวิชาการในพื้นที่ โดยให้เทศบาลตำบลบ่อตรุ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลัก โดยจะมีศึกษาออกแบบเพื่อก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกหลักสุขาภิบาล ในปี 2560

ทั้งนี้ จังหวัดสงขลาได้มีการแก้ปัญหาปริมาณขยะสะสม ส่งผลให้ปี 2557 ขยะสะสมลดลงเหลือ 1.861 ล้านตัน จากเดิมในปี 2556 มีจำนวน 2.4 ล้านตัน ทำให้จังหวัดสงขลาที่มีวิกฤตปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 ของประเทศ ในปี 2556 และในปี 2557 จังหวัดสงขลาได้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยมีการกำหนดมาตรการ แนวทาง และการดำเนินการที่ชัดเจน จึงส่งผลให้สถานการณ์ขยะมูลฝอยลดลง และเลื่อนลงไปเป็นอันดับที่ 30 ซึ่งเป็นผลจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน รวมถึงมีการบริหารจัดการอย่างถูกหลักวิชาการ จึงทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยในจังหวัดลดลง

สถานการณ์ขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ 978,000 ไร่ ประชากร 8.9 ล้านคน เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีเขตปกครองพิเศษ จำนวน 50 เขต ในปี 2556 มีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 9,963.27 ตัน/วัน ในปี 2557 มีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 9,697.21 ตัน/วัน เฉลี่ยคนกรุงเทพมหานครผลิตขยะมูลฝอย 1.53 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน โดยมีการให้บริการจัดเก็บรวบรวม ขนส่ง และนำไปกำจัด จำนวน 3 แห่ง คือ สถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยสายไหม สถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยหนองแขม และสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยอ่อนนุช และว่าจ้างบริษัทเอกชนมารับขยะมูลฝอยไปกำจัดต่อ โดยมีพื้นที่ปลายทางในการกำจัดของกรุงเทพมหานคร คือ จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ วิธีการกำจัดขยะของกรุงเทพมหานคร มี 3 กระบวนการ ได้แก่ 1. นำไปรีไซเคิล 2. นำไปหมักทำปุ๋ย 3. นำไปฝังกลบ (กรุงเทพฯ เมืองสร้างขยะมากที่สุด 9,900 ตัน/วัน หนึ่งคนผลิต 1.53 กก./วัน ใช้คนเก็บขน 10,221 คน, 2558)

การดำเนินงานตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575) โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

1. ปริมาณขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนที่จัดเก็บได้ลดลงเมื่อเทียบกับปี 2556 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 ในปี 2562
2. ปริมาณขยะมูลฝอยอันตรายจากบ้านเรือนที่จัดเก็บได้เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2556 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ในปี 2562
3. ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดด้วยเทคโนโลยีกำจัดมูลฝอย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณมูลฝอยที่จัดเก็บได้ปี 2556

ต่อมาในปี 2557 กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าวที่ต้นทาง โดยมีการประชาสัมพันธ์ และแนะนำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดและคัดแยกขยะตามหลัก 3 R (ลดการใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่) รวมถึงจะมีการสร้างศูนย์การเรียนรู้รีไซเคิลขยะให้ประชาชนได้ศึกษาวิธีจัดการขยะในบ้าน กรุงเทพมหานครมีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย จำนวน 3 แห่ง ซึ่งได้กำจัดด้วย 2 วิธี คือ หมักทำปุ๋ย ที่ศูนย์กำจัด

มูลฝอยอ่อนนุช จำนวน 1,200 ตัน/วัน คิดเป็น 13% จากขยะทั้งหมด และวิธีฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ ประมาณ 7,500 ตัน/วัน หรือ 87% โดยศูนย์ที่อ่อนนุชนำไปฝังกลบ 2,800 ตัน/วัน ศูนย์ที่หนองแขมนำไปฝังกลบ 3,500 ตัน/วัน และศูนย์ที่สายไหมนำไปฝังกลบ 2,400 ตัน/วัน รวมถึงขยะติดเชื้อที่มีประมาณ 30 ตัน/วัน จะมีการทำลายทุกวัน ส่วนขยะอันตราย อาทิ แบตเตอรี่ ถ่านไฟฉาย จะทำลายทุก 15 วัน (กทม. เดินเครื่องมหานครสีเขียว ชูนโยบายแปรสภาพเพิ่มมูลค่า “ขยะ”, 2558) รวมถึงมีการจัดเก็บขยะมูลฝอยตามถนนสายหลักสายรองและตลาด โดยการกำหนดเวลาให้ประชาชนทิ้งขยะมูลฝอย ตั้งแต่เวลา 20.00 – 03.00 นาฬิกา และกำหนดการบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยให้แล้วเสร็จภายในเวลา 06.00 นาฬิกา สำหรับชุมชน ถนน ตรอก และซอย กรุงเทพมหานครจะดำเนินการจัดเก็บทุกวัน กรณีชุมชนที่รถเก็บขนขยะเข้าไม่ถึง สำนักงานเขตได้มีการจัดหาอาสาสมัครชักลากรวบรวมไว้ ณ จุดที่กำหนดไว้

ต่อมา มีนโยบายรัฐบาลกรุงเทพมหานครจึงจัดทำแผนการดำเนินงานตามแนวทางการขับเคลื่อน Roadmap ภายใต้นโยบายการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนและของเสียอันตราย โดยมีกรอบขับเคลื่อนร่วมกันของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้กรอบ 4 ประการ ดังนี้

1. กำจัดขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่กำจัด (ขยะมูลฝอยเก่า)
2. สร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่เหมาะสม (ขยะมูลฝอยใหม่) ที่เน้นการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง และการกำจัดโดยเทคโนโลยีแบบผสมผสาน
3. การวางระเบียบ มาตรการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย
4. การสร้างวินัยของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน

ทั้งนี้ สอดคล้องกับนโยบายมหานครสีเขียว ซึ่งได้กำหนดกรอบการจัดการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมว่า “เพิ่มระบบการจัดการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่จัดเก็บ ขนถ่าย จนถึงเปลี่ยนขยะให้เป็นพลังงานด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสะอาด” และเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดระบบบริหารจัดการขยะของประเทศ พ.ศ. 2557 กรุงเทพมหานครจึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร มีการจัดทำแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร ระยะ 5 ปี และมีการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการขยะมูลฝอย 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ (กทม. เร่งสานนโยบาย คสช.เสนอแผนแม่บทกำจัดขยะ, 2558)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะอันตราย โดยนำกลับไปใช้ประโยชน์ด้วยเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างวินัยและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบูรณาการกระบวนการจัดการขยะมูลฝอย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเพิ่มศักยภาพของกรุงเทพมหานครในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ และเทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอย

ทั้งนี้ กรุงเทพมหานครได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาปริมาณขยะสะสมตามแผนงาน ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยต่อวัน ในปี 2557 มีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยลดลงเหลือ 9,697.21 ตันต่อวันจากเดิมในปี 2556 มีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 9,963.27 ตันต่อวัน ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้และได้รับความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน และมีการบริหารจัดการอย่างถูกหลักวิชาการจึงทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ลดลง

เปรียบเทียบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดสงขลากับกรุงเทพมหานคร

จากข้อมูลดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดสงขลากับกรุงเทพมหานคร พบว่ามีปัจจัยเหมือนกัน คือ เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยว จึงทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น รวมถึงมีวิธีการบริหารจัดการขยะที่คล้ายกัน คือ มีการกำหนดแผนงาน มาตรการ และการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เมื่อเกิดปัญหาหน่วยงานได้เร่งแก้ปัญหาอย่างทันท่วงที โดยมีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างถูกหลักวิชาการเป็นระบบ และชัดเจนมากขึ้น รวมถึงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ และทำงานแบบบูรณาการร่วมกันให้เป็นไปตามนโยบายรัฐบาล จึงทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ลดลง แต่อย่างไรก็ตามคงยังมีตัวแปรหรือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถควบคุมปริมาณขยะในพื้นที่ได้ คือ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความนิยมของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมถึงพฤติกรรมและวัฒนธรรมการอุปโภคบริโภคที่เปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมทำให้ปริมาณขยะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ มาตรการทางกฎหมายบางอย่างที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เกิดผลได้

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารัฐจะมีการกำหนดนโยบายเพื่อปฏิรูปด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศโดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลในเรื่องดังกล่าว แต่ต้องคำนึงว่าแต่ละจังหวัดมีพื้นที่และปัจจัยที่แตกต่างกัน ดังนั้น รัฐจึงต้องมีการทบทวนแนวทางการดำเนินงานตามบริบทของสภาพแวดล้อม และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญในการปฏิรูปด้านสิ่งแวดล้อมภาพรวมของประเทศ โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการขยะนั้น รัฐต้องมีการทบทวนว่าทำอย่างไรให้มีการบริหารจัดการขยะอย่างถูกหลักวิชาการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รวมถึงทุกภาคส่วนต้องร่วมกันบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม และเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนทุกคนในประเทศ ดังนี้

1. การทบทวนกฎหมาย และระเบียบที่บังคับใช้ในปัจจุบัน

เนื่องจากประเทศไทยมีกฎหมายที่ใช้บังคับหลายกระทรวงเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ และที่ผ่านมามีการบังคับใช้กฎหมายยังมีความไม่ชัดเจน ดังนั้น ควรเร่งผลักดัน พัฒนาหรือปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ให้ครอบคลุมชัดเจนมากขึ้น และสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน เช่น ควรกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและสถานที่กำจัดขยะ รวมถึงหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้รับจ้างให้บริการบำบัดกำจัดขยะมูลฝอยของเสียอันตรายชุมชนและมูลฝอยติดเชื้อ เนื่องจากบางครั้งยังมีการลักลอบทิ้งขยะที่เป็นอันตรายต่อประชาชนหรือชุมชน และมาตรการทางกฎหมายในระดับประเทศเกี่ยวกับการรีไซเคิล

2. การทบทวนบทบาทของหน่วยงาน

ควรกำหนดมาตรการให้คนและโทษต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องดูแลการจัดเก็บรวบรวมขนส่ง และสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ของตนเองให้มีความเรียบร้อยเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิชาการ รวมถึงต้องกำกับดูแลและดำเนินการทางกฎหมายอย่างเข้มงวดกับเอกชนที่รับบริการขนส่งและกำจัดขยะมูลฝอยที่นำไปลักลอบทิ้งหรือกำจัดไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์วิชาการ เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งทำงานแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยสร้างเครือข่าย และเชื่อมโยงข้อมูลในการทำงานระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนในการปฏิบัติงาน

3. การปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชน

ทุกภาคส่วนต้องหันมาใส่ใจดูแลเรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง โดยปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องแก่เยาวชน ประชาชน และผู้ประกอบการในพื้นที่ โดยมีการให้ความรู้ สร้างวินัย และกระตุ้นจิตสำนึกทุกภาคส่วนในสังคม ให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทุกภาคส่วนต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันดูแล รับผิดชอบ และมีมาตรการป้องกันอย่างยั่งยืนต่อไป

บทสรุปและข้อเสนอแนะจากผู้ศึกษา

ผู้คนส่วนมากละเลยขยะ และไม่เห็นคุณค่าทั้งที่ขยะเหล่านั้น หากนำมาคัดแยกอย่างถูกวิธีหรือถูกหลัก วิชาการแล้วจะสามารถสร้างประโยชน์ได้ และสามารถนำกลับมาหมุนเวียนเข้ากระบวนการผลิต เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกครั้ง รวมทั้งนำมาแปรสภาพเป็นพลังงานทดแทน ซึ่งเป็นการประหยัดทรัพยากรและงบประมาณแผ่นดินได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งจะทำให้ปริมาณขยะมีจำนวนลดลงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลดี ต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยของประชาชน และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศต่อไป ดังนั้น การแก้ปัญหาเรื่องขยะล้นเมือง ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการลดขยะให้น้อยลงได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1. การลดขยะที่แหล่งกำเนิดโดยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการผลิตบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และคัดแยกขยะออกเป็นขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย เพื่อสะดวกในการจัดเก็บ มีการดำเนินการรีไซเคิลแบบครบวงจร โดยแปรสภาพและหมุนเวียนนำกลับมาใช้ได้ใหม่ เพื่อลดปริมาณขยะ

2. การลดขยะที่ตัวเราเองขยะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากทุกคนในการใช้ชีวิตประจำวัน ดังนั้นจะต้องมีการพิจารณาในการบริโภคหรืออุปโภคเพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งของหรือบรรจุภัณฑ์ที่จะสร้างปัญหาขยะ รวมทั้งเป็นมลพิษ ต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กล่องโฟมหรือขยะมีพิษอื่น ๆ และเลือกใช้สินค้าที่สามารถส่งคืนบรรจุภัณฑ์กลับสู่ผู้ผลิตได้ เช่น ขวดเครื่องดื่มประเภทต่าง ๆ หรือนำบรรจุภัณฑ์ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ เช่น ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก รวมถึงควรมีการซ่อมแซมเครื่องใช้ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ต่อไป และมีการแยกขยะที่ยังใช้ประโยชน์ได้ เพื่อสะดวกต่อการจัดเก็บและส่งแปรรูป เช่น บรรจุภัณฑ์ พลาสติก แก้ว กระจก เครื่องดื่มต่าง ๆ เพื่อไม่ให้กลายเป็นขยะต่อไป

บรรณานุกรม

- กทม. เดินเครื่องมหานครสีเขียว ชูนโยบายแปรสภาพเพิ่มมูลค่า “ขยะ”.** (2558). สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
<http://www.manager.co.th/Weekly54/ViewNews.aspx?NewsID=9580000007556>
- กทม. เร่งสานนโยบาย คสช.เสนอแผนแม่บทกำจัดขยะ.** (2558). สืบค้น 17 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
<http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/624366>
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2557.**
 สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
http://infofile.pcd.go.th/mgt/pcd_20150123_1.pdf?CFID=307483&CFTOKEN=2651005
- กรุงเทพฯ เมืองสร้างขยะมากที่สุด 9,900 ตัน/วัน หนึ่งคนผลิต1.53 กก./วัน ใช้คนเก็บขน 10,221 คน.**
 (2558). สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
<http://thaipublica.org/2014/11/bangkok-big-garbage-problem/>
- ทส. รับนโยบาย คสช. และกรม. ในการเป็น Project Manager การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ.**
 (2558). สืบค้น 17 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
http://www.mnre.go.th/ewt_news.php?nid=3194
- ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม. (2558). สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2558 จาก**
<http://sd-group2.blogspot.com/2012/12/53242483.html>
- “ประยุกต์” นำ กรม.แถลงนโยบาย 11 ด้าน เน้นยุทธศาสตร์ “เข้าใจเข้าถึง พัฒนา” ของในหลวง. (2558).**
 สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
<http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9570000104782>
- เผยสงขลาเมืองขยะมากสุดในประเทศ เตรียมทุ่มอีก 70 ล้านบาทสร้างไซต์กำจัดขยะเพิ่ม. (2558).**
 สืบค้น 4 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
<http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9570000031449>
- พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จักรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” (1). (2558).**
 สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2558 จาก
<http://www.mcot.net/site/content?id=542e9cf2be0470ba0a8b45e7>
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16. (2558). สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนจังหวัดสงขลา (เอกสารอัดสำเนา).**
 สงขลา.
- สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559.** สืบค้น 15 มกราคม 2558 จาก
http://www.onep.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2760&Itemid=170